

INFORMATIENOTA VOOR DE RAAD

Nummer: 342

Portefeuillehouder: P. van Dijk
Portefeuille: Bereikbaarheid (Verkeer en Vervoer -mobiliteit)
Programma: 2 Verkeer, vervoer en waterstaat
Taakveld: 2.5 Openbaar vervoer

Datum: 28-10-2022

Onderwerp: Proefbedrijf ERTMS op de Hanzelijn

DE RAAD NEEMT KENNIS VAN:

De staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat (I&W) heeft aan de Tweede Kamer laten weten dat zij van plan is om vanuit het programma ERTMS (onderdeel van ProRail) een proefbedrijf uit te voeren op de Hanzelijn (bijlage 1). Dit betekent dat er naar verwachting in 2027 voor 3 tot 4 maanden geen reizigers over het spoor tussen Almere Oostvaarders en Zwolle kunnen reizen.

INLEIDING

ProRail vervangt de komende jaren het huidige treinbeveiligingssysteem ATB (Automatische Treinbeveiliging) door ERTMS. ERTMS bestaat uit een systeem in de trein en een systeem in de infrastructuur. Beide systemen communiceren met elkaar door middel van bakens tussen rail en telecommunicatie. Als ERTMS volledig is ingevoerd, vormen seinen geen onderdeel meer van het beveiligingssysteem op het spoor. Dit nieuwe systeem, wat tevens de Europese standaard zal zijn, gaat er toe leiden dat treinen sneller en korter op elkaar kunnen rijden. Hierdoor neemt de capaciteit op het spoor in principe toe. De nieuwe versie van ERTMS zorgt niet direct voor een enorme groei in capaciteit op de Flevo-, en Hanzelijn, maar is wel randvoorwaardelijk voor het rijden van de extra treinen uit het dienstregelingssysteem van PHS-SAAL. Het is de bedoeling dat deze extra treinen in 2030 gaan rijden. Het is onder meer nodig zodat treinen sneller dan 140 km/u kunnen rijden. Mogelijk kan de doorontwikkeling van ERTMS op lange termijn tot extra capaciteit leiden.

KERNBOODSCHAP

De Staatssecretaris van I&W wil dat in 2050 (of eerder) het hele Nederlandse spoornetwerk van ERTMS is voorzien. In de Voortgangsrapportage ERTMS kondigt de Staatssecretaris de uitwerking van een teststrategie door middel van een proefbedrijf voor de introductie van ERTMS aan. Een proefbedrijf is de periode waarin alle noodzakelijke beproevingen van het exploitatieproces en de werking van de infrastructuur, onder invloed van een rijdende trein, plaatsvinden. Het beproeven en testen zal op drie locaties plaatsvinden. Eén van deze locaties is het tracé tussen Zwolle en Lelystad inclusief station Lelystad Centrum en het emplacement Lelystad. Dit betekent dat naar verwachting in 2027 voor 3 tot 4 maanden geen reizigers over het spoor tussen Almere Oostvaarders en Zwolle kunnen reizen.

De Staatssecretaris geeft in haar besluit aan dat zij met het proefbedrijf invulling wil geven aan de aanbevelingen uit de Fyra-enquête en de tijdelijke commissie ICT-projecten en om zo te zorgen dat ERTMS afdoende wordt getest voordat het systeem in de dagelijkse operatie wordt geïntroduceerd. Het uitgangspunt dat zij hanteert is dat er met het proefbedrijf weliswaar geplande hinder ontstaat, maar dat daarmee ongeplande hinder, zoals veelvuldig bij de Fyra heeft plaatsgevonden, wordt voorkomen.

Buitenproportionele hinder in Flevoland

Het aangekondigde proefbedrijf zal een enorme impact hebben op de reistijden en reismogelijkheden van treinreizigers die vanuit, naar en door Flevoland reizen. Het spoor in Flevoland kenmerkt zich door lange afstanden tussen de stations waardoor er gemiddeld hoge rijsnelheden worden behaald. De reistijden over de lange afstanden zijn daardoor relatief kort. Wanneer de huidige treindiensten vervangen worden door alternatief busvervoer zullen de reistijden van reizigers significant toenemen. Iets wat wij nu, helaas, ook al zien bij de huidige buitendienststelling op de Hanzelijn.

De provincie Flevoland en de gemeente Lelystad zijn tijdens de zomer benadert met het voornemen een proefbedrijf op de Hanzelijn te houden. Provincie Flevoland heeft de verschillende gemeenten aan de Hanzelijn vertegenwoordigd in overleggen met het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. Samen met de gemeente Lelystad is de provincie Flevoland onaangenaam verrast door het besluit van de Staatssecretaris over de teststrategie ERTMS. De proef op de Hanzelijn is de kern van het totale proefbedrijf. In Friesland is een buitendienststelling van ongeveer 2 maanden voorzien en op het baanvak Kijfhoek – Belgische grens slechts 3 dagen.

Ambtelijk en bestuurlijk is door provincie Flevoland meermalen aangedrongen op het beperken van de omvang van de buitendienststelling van de Hanzelijn als onderdeel van het proefbedrijf zowel in duur als in lengte van het traject. Enerzijds zou het (deels) operationeel houden van station Lelystad Centrum richting Almere ervoor zorgen dat de regionale bereikbaarheid van Flevoland minder wordt aangetast. Anderzijds hebben provincie Flevoland en gemeente Lelystad geen begrip voor de duur van de buitendienststelling en zijn wij van mening dat het vastleggen van de duur van het proefbedrijf er toe leidt dat het programma ERTMS onvoldoende wordt gestuurd om deze periode te verkleinen. Hoewel de bezwaren en opmerkingen vanuit provincie Flevoland op veel begrip en medeleven konden rekenen, hebben deze geen invloed gehad op de besluitvorming over de inrichting van het proefbedrijf.

Het college heeft begrip voor de noodzaak van innovaties op het spoor en juichen de ontwikkeling van ERTMS toe, alleen al vanwege het belang voor PHS-SAAL. De gevolgen van het proefbedrijf op de Hanzelijn zijn voor de reizigers echter buitenproportioneel. Wij vinden het niet uit te leggen aan uw raad, laat staan aan de Lelystadse reizigers. Daarnaast is er verbazing over de timing van dit bericht, 5 jaar vooruit. Samen met de provincie blijven wij er bij de Staatssecretaris op aan te dringen de omvang van de buitendienststelling op de Hanzelijn te beperken. Een mogelijkheid om de reizigershinder te beperken is om de buitendienststelling zoveel als mogelijk tijdens schoolvakanties te laten plaatsvinden.

VERVOLG

Op dit moment is er nog veel onduidelijk over hoe de hinder voor reizigers gaat zijn en hoe deze zo goed mogelijk beperkt kan worden. De exacte data van de buitendienststelling moeten nog worden bepaald, hierbij zal rekening worden gehouden met andere buitendienststellingen op zowel het spoor als de weg. Op zijn vroegst zal het proefbedrijf in het voorjaar van 2027 starten.

Dat er nog veel tijd is tot aan de start van het proefbedrijf zorgt enerzijds voor veel onzekerheid. Er is nog onvoldoende inzicht in de processen van het proefbedrijf waardoor er geen zekerheid is over dat de maximale duur van het proefbedrijf. Voorlopig wordt rekening gehouden met 3 of 4 maanden, maar er is geen zekerheid dat dit niet langer kan worden. Anderzijds biedt deze periode ook gelegenheid om gedegen voorbereidingen te treffen om de hinder voor reizigers zoveel mogelijk te beperken. Daarnaast blijven wij met de provincie er bij de Staatssecretaris op aan te dringen de omvang en duur van de buitendienststelling op de Hanzelijn te beperken.

Bij de huidige buitendienststelling op de Hanzelijn blijkt hoe moeizaam het gaat om voor een goed alternatief te zorgen wanneer dit zonder, of met onvoldoende voorbereiding tot stand moet komen. Voor een gezamenlijke reactie aan het Ministerie van I en W wordt contact gezocht met de andere gemeenten rondom de Hanzelijn en de Provincie Flevoland.

Bijlagen

1. Zeventiende voortgangsrapportage European Rail Traffic Management System (ERTMS)